Контрольный экземпляр

МАССАВА А ЛЕНИНСКИ СУББОТНИКЕ ГІО!
ДАЬКЪАЛА ХИЛБА КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМ!

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 16 АПРЕЛЬ, 1988 ШУ. ★ № 46 (7549). ★ Мах 3 кеп.

АХЬМАДХАНА ТОЛАМАШ

Дика эттача укх бІаьстан хІара денах лерттІа пайда а эцаш, балха ха ца тулийташ чуийнна бІаьстан-кхашкара балхаш деш боахк Малгобекски района М. Горькеца ЦерагІча совхоза механизатораш. БІарг ма кхоачча уллача кхай тІа дІа-хьа лел культиватораши макхаши цхьана тІехьатесса йола ши трактор. Уж лохкаш ба трактористаш Боков Ахьмадхани Шадиев Мухьмади. Боахаме дІае йолаяь горох юврг-йола кхаш хьалххе а кийчдеш ба уж. Цар агрегаташ чакхъяьннача лаьттанга хьежача, специалист веце а. Іуш да кха кийчдара дикал лакха йолга.

Шийгара масал а луш, хьалхаваьнна лелар ва 1940 шера денз механизатор а волаш боахама толашагІа вола тракторист Боков Ахьмадхан. Укхаза цо болх бу бархІлагІа шу да, цул хьалхагІа хьаьнала къахьийгар Ахьмадхана «Луч» яхача совхозе. Шовзткъеи диъ шера болх беш цунна карагІдаьннарий беза мах баьб кулгалхоша. Из ва 9 — 11-ча пятилеткай ударник. «Социалистически яхье котваьннар» яха массехк знак еннай цунна. Шийвнъ воІа а Іомаяьй цо механизатора говзал, хІаьта цо хьалкхебаь кагирхой, чот яь а варгвоацаш, дукха ба. Шоай хьехамчоа нийсса дика къахьегаш ба Боков Закре, Галаев Мухьмад, Нальгиев Ахьмадхан, кхьбараш.

— Боков Ахьмадхан хьинар долаш, шийгІулакхах дог лазаш лаьтта дезаш саг ва. Цунга хьежка да хьокхамаш а. ХІара дийнахьа 30 — 40 процент тІехкхоачашъю цо кхаш кийчдара дийнахьара нормаш, — дувц цох № 1 йолча мехотряда кулгалхочо Гандалоев ТІахІира.

СУРТАШ ТІА: 1) къахьегама ветеран, кагирхой хьехамча А. Боков. 2) культиваци а еш, макха боакхаш латт кхай тІа.

Р. АУШЕВА сурташ.

ТРАДИЦЕШТА ТЕШАМЕ ДА

Советски наха чІоагІа боча дола таханара ди календара тІа белгалдаькхадац. ХІаьта а цох шоай цІей, къахьегама боккъонца цІей лерхІ цар. Миллионаш болча наха шоай балхаца, хаьддача практически гІулакхашца дог тешадеш цІаькха а хьахьокхаргда парте XXVII съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъеча, перестройка чакхйоакхача, гласность а демократи а чІоагІъеча, мохк социально-экономически дегІабоалабеча хьинаре дакъа лаца кийча хилар.

...1919 шу. Къонача Советски Іаьдала геттара хала ха яр из. Парте Центральн Комитетон Советски правительствен деррига низаш оарцагІдаьхадар колчаковски эскар дохадара. Моссовета чрезвычайни заседане къамаьл деш, В. И. Ленина берригa коммунисташ, къахьегамхой тІахьийхар фронта новкъостал дара, дисциплина чІоагІъяра, транспорта болх тоабара.

Цу хьалашка къаьстта боккха лоархІам болаш цар Московско - Казански машиннаькъа Москва-Сортировочное яхача депо коммунисташа дІадоладаь гІулакх. Цар лаьрхІар 12 апреле, шоаттаднйнахьа, Малхбоалехьарча фронта эшача паровозашта ремонт еча болх чакхбаьнначул тІехьагІа итт сахьата къахьега. Уж хьаллаьцар Московско - Казански машиннаькъа берригача коммунисташа. Иштта хьахнлар хьалхара коммунистически субботник. Цигара хьаболабелар миллионаш болча наха дакъа лоацаш хІанзарга баьнна болам.

Июнь бетта араяьлар Владимир Ильич Ленина язъяь «Великий почин» яха статья. Цу тІа баьччас дувцар белогвардейцашца тІом беча цІеча эскархоша гойтача турпалалах. ДІахо яздора: «КІезигагІа теркам тІаозаш дац тыле болх беш болча къахьегамхой турпалал а. Іалаьмате боккха лоархІам болаш да цу хьакъехьа болхлоша шоай лоІамагІа коммунистически субботникаш чакхдахар».

В. И. Ленина шаьра гора субботникаш кердача общества зІиргаш долга, царех коммунистически къахьегама хьисап хургдолга. «Уж, — яздора цо, — хургболча боккхача хувцама юхьиг я».

ДІаьхий истори да вай республике коммунистически субботникаш - хьахилара а. Москве санна, Грозне уж дІадоладир паровозни депо болхлоша. 1920 шера Цхьоалагіча мае вай городе хилар дукхача наха дакъалаьца хьалхара субботник. Грозный машиннаькъа станци юхаметтаотаеча къахьийгар ворхІ эзар болхлочо, трудармейцо, городе бахача наха. Цу цхьан дийнахьа шийтта паровоз, кховзткъе кхоъ цистерна тоайир, цхьа эзари ах эзари тонн тиша аьшк гулдир.

В. И. Ленин ваь ди гаргакхоачача хана, цхьаккха приказ доацаш, шоай дегаша хьалхадаккхарах советски наха, боккхачар а зІамигчар а, коммунистически субботникаш чакхдоахача хьинаре дакъалоац. Къахьегамл овсарле кхыча деношкарчул дукхха лакхагІа йолаш болх бу пар цу дийнахьа.

Иштта да укх шера а. Владимир Ильич Ленин ваь 118 шу дизара сийна Еррягсоюзни коммунистически субботник дара москвичаша даь кхайкарал хьал а лаьца, Нохч-ГІалгІайчен промышленни предприятей, колхозий, совхозий, учрежденей а организацей а болхлой, студенташ, дешархой дегаш гІоздаьнна арабаьннаб къахьега. Хьалххе вІашагІъехкача штабаша хІаране хьинаре болх бара мел эшар Іалашдаьд, хьан фу дергда белгалдаьд.

Масала, «Грознефть» объединене тахан балха араваьннав ткъо эзар гаргга саг. Царех диъЛагІча даькъал совгІа болчар шоай массазарча моттигашка къахьегаргда, юхебисараш хургба соцкультбыта объекташ хьалъеш, лостам беш. Барайтта эзар сома маьха гІишлонмонтажни, итт эзар сома маьха ремонтни балхаш дергда цига, кховзткъе итт тонн тиша аьшк гулдергда. Машара фонде мехкдаьттахоша дІачулургда кхойтта эзар сом. «Грознефта» коллективо «цІеча» шоаттдийнахьа планал совгІа даькхха мехкдаьтта, «Грознефтеоргсинтез» объединене предприятешка чакх а даькхха, мехкдаьтта продуктай эстафетни поезд вІашагІйолларгья. Из да В. И. Ленин вавча ден сийна республика къахьегамхоша хІара шера кийчдеш дола совгІат.

Тахан дукха балхаш дергда Нохч-ГІалгІайчен гІишлонхоша а. Коммунистически субботнике дакъа лоацаш ва тъо эзар гаргга болхло, инженер, техник, гІулакхера саг. Цар арахецаргья 120 эзар сома маьха промышленни продукци, 270 эзар сома маьха гІишлон-монтажни балхаш дергда, 22 эзар тонн мухь дІахьоргба, царех ах эзар тоннал дукхагІбар кходьача доагораца а хьош.

Коммунистически субботнике дакъалоацаш ва республика Госагропрома системе къахьега 140 эзар саг. Тахан цар дІалургья кхо бІаь тоннал совгІа шура, кхо бІаь эзар гаргга фуъ, дІайогІаргья шовзткъа эзар совгІа га а кІотарг а, кхашкара балхаш дергда.

Республика столица къахьегамхоша арахецаргья 4.6 миллион сома маьха товарни продукци, бахача наха эша дукха товараш, кхоаьча бийдала, электроэнерге, доагора чотагІа болх бергба эзараш наха. Пятилетка фонде дІачулургда 236 эзар сом.

Цхьаькха да белгалдакхха дезаш. «ЦІеча» шоаттдийнахьа болх бе ара мел ваьнначо къаьстта теркам тІабохийтаргба материалий а бийдала а кхом бара, къахьегам дикагІча тайпара вІаштІехьбаккхара, хьаю продукци дика хилийтара.

Хьаде хІама доацаш цхьаккха вусаргваи. Дешархоша, студенташа, гІулакхерча наха школай, институтий, предприятей а организацей а ковнаш, улицаш, паркаш а скевраш а цІенъергья, гаьнаш, кІотарга дІайогІаргья, тоха езача кІир тохаргья, басар хьокхаргда.

Советски наха хов — шоаш тахан яьха средстваш халкъа юкъара хьашташ, парте белгалъяь социальни программа кхоачашъяра дІахьожаергйолга. Масала, хьалхарча шерашка хиннача субботникашка даькхача ахчах хьалъяьй Еррягсоюзни онкологически а кардиологически а Іилман центраш, акушерства а гинекологе а Еррягсоюзни Іилма-тохкама институт, наьнен берен унахцІено лорарра йола Кишиневски республикански центр, дукхха школаш, госпиталаш, дешадаха ха йоацача берий учрежденеш, наха чІоаггІа эша кхыйола объекташ. Долче, дегаша хьехарагІа, воай лоІамагІа болх беча вай — хІаранена а деррягача халкъа а долча гІулакха болх бу.

Шеко яц, ленински коммунистически субботнико цІаькха а хьахьокхаргда парте XXVII съезда решенеш кхоачашъеча керда коталонаш йоахаш республика къахьегамхой XIX - ча Еррягсоюзни партийни конференцена накъаболхалга.

МАССАВА А КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИКЕ ГІО!

ЛАКХА ОВСАРЛЕ ИОЛАШ КЪАХЬЕГАРГДА ВАЙ!

Хьинаре дакъалоацаргда

ГРОЗНЫЙ

— Массаза а санна, В. И. Ленин ваь ди дикача къахьегамца белгалдоаккхаргда Грознерча къахьегамхоша.— аьлар тха корреспондентага, субботника йолча штаба начальника, КПСС Грозненски горкома шоллагІча секретара М. Баймурадова. — Тахан субботнике дакъалаца араваьннав 252 эзар совгІа саг. Царех 70 эзар гаргга шоай массазарча балха моттигашка хургва. Промышленносте 37 эзар саг.

— Майрбек Эльсневич, субботника дикагІа кийчо яь предприятеш малагІаш я вай городе?

— Цу даькъе сона белгалъяккха ловра «Оргтехника» яхача производственни объединенена чуйоагІа «Электроприбор» яха завод. Укхаза массазара оамал а хинна дІаэттад хІара шера В. И. Ленин ваьча денна хетадаь субботник дара москвичий болам эггара хьалхарчарца хьаллоацалга. ХІанзчул цхьа бутт хьалха денз тахан шоаш мел дергдола балхаш, хІаране къахьегаргдола участок белгалъяьккхай цар. Цул совгІа, цу заводе къахьийга мел хинна хІанз пенсе бола ветеранаш а арабовл «цІеча шоаттаднйнахьа».

Сона белгалъяькха ловра Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене локомотивни депо коллектив а. Тахан цар шиъ локомотив тоаергья, йоагІачул совгІа массехк эзар тонн мухь дІа-хьа хьоргба.

— Майрбек Эльсневич, тІаккха мишта латт гІишлошъеча, транспортера гІулакхаш тахан?

— Цхьайтта эзар совгІа саг ва тахан транспорте къахьегаш. Кхыча деношкарчул 52 автобус дукхагІа араяьннай городской лине тІа духьал нах дІа-хьа кхувлара. Транспортникаша 122 эзар тонн тайп-тайпара халкъа боахама мовхьаш дІа-хьа хьоргда. Къаьстта хьинаре къахьегаргда, гІишлошъераша тахан. ГІишлон управленера тхога хІанзле баьча хоамагІа 20 эзар гаргга саг араваьннав субботнике дакъалаца. ХІаьта пусковой объекташ йолча къахьегаш ва 5 эзар совгІа саг.

Вай республике дика йовзаш я гІишлон управленена чуйоагІа СМУ-7. Къаьстта хьинар айденна арабаьннаб цу управлене къахьегамхой тахан къахьега. ХІана аьлча, дикача хьокхамашца чакхъяьккхай цар укх шера хьалхара квартал.

— Кхояьча материалий, бийдала, энергоресурсий чотагІа къахьегараш бий тахан субботнике дакъалоацачарна юкъе?

— Дукхха коллективаш я, къаьст-къаьста нах ба. Масала, гІишлошъеча управленерча ДСК РСФСР заслуженни гІишлонхо Б. Котников, керте латта отделочникий бригада «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен газн йоаккхача управленера йиъ бригада, «Октябрьнефть» НГДУ ворхІ бригада, «Красный молот» яхача заводера нйс бригада я тахан кходаьчун чотагІа къахьегаш. Цар арахецаргья 10 эзар сома маьха продукци.

Цул совгІа, городерча предприятеша 708 эзар сома маьха халкъа эша товараш арахецаргда.

«Город хьайна езе — гІулакхаца дІахьокха» яхача девизагІа майдашка, улицашка, скверашка кхычахьа лостам беш ва 190 эзар гаргга саг. Цар дукха гаьнаш кІотарташ дІайогІаргья, гІашлой наькъаш тоадергда, цІеношта, гаьнашта кІираш тохаргья, тиша аьшк гулдергда.

Субботнике къахьегаш даькхача дерригача ахчах пятилетка фондан машара фонден 236 эзар сом дІачулургда города къахьегамхоша.

Интервью йийцар А-Г. УГУРЧИЕВ.

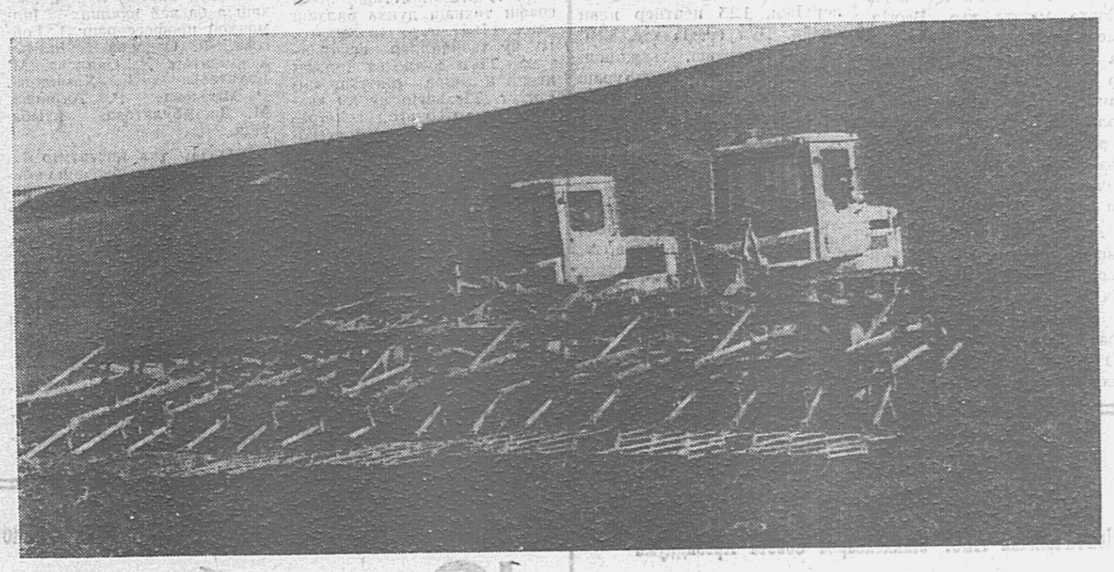

НАЗРАНЬ

Къаьстта чІоагІа дегаш гІоздаьнна, хьинар айденна арабаьннаб Назрановски района къахьегамхой В. И. Ленин ваь 118 шу дузача цІейна хетадаьча Еррягсоюзни коммунистически субботнике. Района халкъа боахама еррягача участкашка тахан тайп-тайпара балхаш деш ва 37100 саг. Царех массазарча шоай балха моттигашка кхыча деношкарчул хьинарегІа къахьегаш ва 6400 производственник. Царех промышленносте болх беш ва 2350 саг, транспорте — 490, гІишлош хьалъеча — 410 совгІа гІишлонхо. Пусковой гІишлош хьалъеча еррига шоай таронаш оарцагІъяьха болх беш ва 280 гІишлонхо. ХІаьта совхозашка, кхыча юрта боахама предприятешка — 1980 саг.

Ленински коммунистически субботнике дакъа а лоацаш, шоай керттерча производстве тахан къахьегама вахте латтараша арахецаргья 202400 сома маьха тайп-тайпара продукци. Цу даькъе 88 эзар сом мах бола халкъа эша товараш а долаш. ГІишлонхоша кхоачашдергда 18 эзар сома маьха балхаш.

Кхояьча материалий, энергоресурсай чотагІа болх беш я кхаь предприятеи совхозен, 18 цеха, ферма, бригада коллективаш. 1430 саг.

Тахан керттерча производстве къахьегаш - бараша шоаш даькхха 15100 гаргга сом алапи шийталагІча пятилетка фонда юкъехьоргда.

ГУДЕРМЕС

Гудермесски района къахьегамхой дика накъабахкаб Еррягсоюзни коммунистически субботника. Ханнахьа кийчо яьй цар тахан овсаре болх бара. Масала, локомотивни депо болхлоша дош деннад 16-ча апреле кхояьча электроэнергеи доагорен чотагІа 50 состав дІахьа йига, планал совгІа 30 эзар тонн халкъа боахама мовхьаш дІа-хьа дахьа.

Шоай дикагІдола хьокхамаш гойта лаьрхІа ба тахан района гІишлонхой а. Халкъа боахама объекташка къахьегаш ва царех 1649 саг, хІаьта 650 саг городе лостам беш ва. Шовзткъеи ялх эзар сома маьха балхаш де, гаьнаш дІайогІа, 27,5 тонн тиша аьшк гулде лаьрхІа ба уж. 5700 сом шийтталагІча пятилетка фонде дІахьожадергдолаш да.

Овсаре болх беш я 1380 саг чувоагІа района торговле болхлой коллектив а. Тахан шоаш хьаьнала къахьийга даькхха 800 сом машара фонде дІалургдолаш ба уж. Цхьабакъда, массарел лоархІамегІа хет царна субботнике дакъа лоацача наха шоаш дергдола гІулакх. Цунна йизза кийчо яьй цар.

«ЦІе шоатта» шоай ди лоархІ коммунальникаша. Царца цхьана городе лостам бе арабаьннаб тахан эзараш къахьегамхой, дешархой.

Кхехкаш да бІаьстанкхашкара балхаш районерча совхозашка. Къаьстта дикача оагІорахьара белгалъяьнай царех «Новогрозненский», «Белореченский», «Восточный» совхозаш. Ханал хьалха кхоачашъяьй цар юртбоахама продукци яккхара йола хьалхарча квартала планаш. Иштта хьинаре болх бе лаьрхІад цар субботнике а.

Эзараш нах хургба Медицински инструментий, «Нефтехимзапчасть», маьхх еча, кирпишкий заводашка, кхыча предприятешка болх беш. Ма хулла дукхагІа промышленни продукци арахийца ца Іеш, шоай города куц хозде лаьрхІад цар.

СУНЖА

Сунженски район дукхагІча даькъе белгалйоал юртбоахама продукци яккхарцеи из паччахьалкхенга йохкарцеи. Дерригача республике довзаш да Ленина цІерагІчеи. «Путь к коммунизму» яхачеи колхозий кхаш леладерий, XX партсъезда, XIX партсъезда, ЦІеча Эскара цІагІагІча колхозий хьайбаш леладерий, «Ассиньский» совхоза баьцадааараш леладерий къахьегама толамаш. Бакъда, кІезига яц укхаза промышленни предприятеш а. Царех я Карабулакера рудай йоацача гІишлон материалий а химически реагентий а заводаш, быткомбинат, мехлесхоз, Ассиновкера консервни завод, АТП, ДРСУ, кхыяраш.

Тахан цар кхыча боахамийн предприятейн къахьегамхой субботнике дакъа лоацаш ба. БоккхагІбарех дІакхийттаб школашкара, Серноводскерча юртбоахама техникумера, профессионально - технически училищера дешархой. Кхыметтел «Серноводск - Кавказский» яхача курорте салоІаш бараш а юстара бисабац. Къоначарца цхьана вахте эттаб парте, тІема, къахьегама ветеранаш, пенсионераш. КІезига низ дІалац цар шоай района юрташи станицаши цІена, хоза, баьццара хилийтара.

Районе тахан балха араваьшнав 22700 саг. Царех аханел совгІа бараш шоай массазарча балха моттигашка ба. Тахан къахьийга даькхха 32 эзар сом пятилетка а машара а фондашка дІачудала лерхІ цар. Дика инициатива кхайкаяьй Карабулакски химически реагентий завода коллективо — 120 сом Ассиновски берий цІенна дІахьожаде дага я из. Дукхханеша хьаллаьцад из дика гІулакх.

ТІЕХЬАБИСА БОКЪО ЯЦ

Хьайбай продукци йоаккхачеи цунна заготовкаш ечеи тІехьадусалга дІадаккхара тІаберзабаь организаторскии политическии болх чІоагІбара де дезараш белгалдаьхад КПСС обкоме. Горкомийи райкомийи юртбоахама отделий заведующеша, агропромышленни комплекса болхлой профсоюза районни комитетий председателаша, боахамий, РАПО кулгалхоша, колхозийи совхозийи парткомий секретараша а керттерча специалисташа а хьайбаш Іангара дахар чакхдаларца ювзаенна проблемаш йийцар, къаьстта теркаи тІабахийтар цхьадолча боахамаша нийсдалийта кхоачамбоацараш дІадаха дезаш хилара.

БІарчча хьанйцача хьалхарча квартале паччахьалкхенга дулх дохкара план 127 процент, хІаьта шура йохкара план 107 процент кхоачашъяьй республике. ХІаьта а, кхычарна нийсса хьалаш дола цхьайола колхозаши совхозаши шоай денхарех лоархІаяьяц.

Балха цІенхаштта кхоачамбоацараш нийсдалийтарах жоп дала дийзар «Ойсунгурский» совхоза парткома секретара М. Хайгаева, «Знаменский» совхоза директора И. Нурадиева, «Терский» совхоза парткома секретара С. Магомадова, КПСС Ачхой-Мартановски райкома юртбоахама отдела заведующе Х. Алдамова, «Горяченсточненский» совхоза партийни организаце секретара Ш. Джамалдаева.

Новкъа дале а, царех массанена белгалдаха маганзар хьайбай боахам тоабара тІадолха наькъаш. Масала, фу ала йиш йолаш ва цох, хьалхарча квартале шоай боахаме хІара кхоабача Іаттагара масса килограмм шура яькхай, дикагІйолча доярка малагІа хьокхамаш да ховш воаца М. Хайгаев? ХІаьта дикагІбарий опыта, къахьегамера дикагІйола методаш шерра дІа-хьа йоаржаяра кІийлен тІа мара тоаде йиш йолаш мичад хьайбаш леладеча этта хьал. Кхы хьано лоацаргья цу балха хьалхле, коммунисташа, партийни организацеша ца лоаце. Уж ма бий хьайбаш леладераш, шоашта тІехьабаха безараш.

Къаьстта из дара тІаберзабир гулбеннараш, лоархІамеча къамаьла итог еш, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома шоллагІча секретара Д. Г. Завгаева. Цо белгалдаьккхар, хьайбай боахаме къахьегам вІаштІехьбоаккхача подрядни формаш, боахама расчет ма хулла шерагІа юкъейоалаяр, наьха балхеи салаІареи хьалаш тоадар. XIX Еррягсоюзни партконференцена накъадолхаш бокъонца йола социалистически яхь йоаржаяр динза даргдоацаш долга.

ХІанъ. хьайбаш ахкан хьалашка доалача хана, чІоаггІа лоархІаме да хьайбай продукци ца йойтара, еррягача таронех бизза пайда эцара, хьайбаша хьалур алсамдакхара, тІехьарча даькъе, планаши декхараши толаме кхоачашдара коллективаш оарцагІъяхар. ТІехьадусача боахамий кулгалхой, партийни организацей секретараш, керттера специалисташ декхарийла ба этта хьал дІадаккхара хьаьдда де дезараш чакхдаха. ТІехьависа цхьанне а бокъо яц.

БАРТ ЦАI ХИЛЧА...

Наьсарен района «Экажевский» совхоза кхоалагIча тракторни бригаде кхаьчача цецдаьнна дисар тхо цхьан юкъа: гуш саг а вацар, е мала мичахьа ва, аьнна, дIахатта моттиг а яцар.

«Укхаза-м цхьаккха а саг мичав, хIанз фу дича бакъахьа да-хьогI? — аьнна, тхона хетаденнача ханна, мичахьара йоагIа а ца ховш, цхьа кхалсаг гучаяьлар.

— Шоана мала везар? — аьнна, — беззаме моаршал хаьттар цо. Из хиннаяр бригада повар Евлоева ПаьтIамат.

— Берригаш а кхай тIа шийна тIехьа Iаьржа мул а буллаш.

— Укх шера тха бригада къахьегамхоша цхьа барт а баь лаьрхIад боахаме эггара хьалха бIаьстан-кхашкара балхаш чакхдахеи, цул совгIа, чуэцаргбола хьувкъам массарел лакхагIа хилийтеи, — йоах дIахо агронома Б. Альдиева. — Цу гIулакхо тха таро хулийтаргья тхоашта а, паччахьалкхенна а, цIаккха ца хиннача бесса пайда бала. Шеко йоацаш тешаш да тхо пятилетка кхоалагIча шера доккхий къахьегама толамаш даха тхоай вIаштIехьдаргхиларах.

РЕПОРТАЖ

ба, тахан коартолаш дIае болалуш ба тха механизатораш, — аьлар цо.

Кхай тIа дIакхаьчача эггара хьалха тха бIарг тIаэттар вIаши іоххе дIаоттаяь латтача коартолех йизза йолча шин самосвалах. Царех цхьан машина іоххе дIатIаэза латтар коартолаш дIаювш йола агрегат. Шортта машина кузов хьал а яхийта, цу агрегата чу коартолаш Іо чу йоассаеш воаллар шофер Аушев Іумар. Коартолех бункер хьалйиза яьлча, шортта - дIайолаелар трактор. Цу тIа вагIар боахаме коартолаш кхееча звенон звеньевой Евлоев Іалаудин. Цу минота дIаболабир бригаде коартолаш дIаера болх.

Іолийга коартолаш лаьттара хьалъийеш, уж дIа-хьа хоржаш, йоккхагIа ярех шишша данъа доахаш, телхараш цхьан оагIорахьа йоахаш, иштта чуийнна кхы дIахо дола балхаш деш бар звеноцара болхлой Нальгиева Тамара, Евлоева Лиза, Евлоева Тамара, кхыбараш. Гуш дар боккхача безамца шоай денхараш цар кхоачашдеш хилар.

— Укх минота Іокхача езаш цхьаьккха агрегат я тха, — йоах отделене агронома Альднев Беслана, — из ва шоллагIйолча звенон звеньевой Евлоев Ахьмад. TIакккха гургда-кх вайна цу балхо «йорт» мишта хьо, Вешта, массехк ди хьалха хIанз санна вIашагIкхийтадар тхо ер болх дIаболабе. Цхьабакъда, цIаьхха йоачан а йолаенна, вIаштIехьдаланзар цхьаккха хьаде. Цудухьа безам ба тха хIанз лоацача хана коартолаш дIайийна дала.

Агрономаца цхьацца дувцаш тхо латташ, йизза бункер дIакхоача а яь, шоллагIа іохьахьакхаьчар звеньевой I. Евлоев. Катеха, ха ца йоаеш ший мухь а нйца іоха а кхай тIа даьлар цун болата «кема». Бухь билла вахар из БIубенна дар агронома тIеххьара дешаш. Гуш дар уж цIаьхха дагадохарагIа яхаш доацалга, цу хьакъехьа отделене кулгалхошен иштта берригача къахьегамхошен кIоаргга уйла яь хилар. Селла хоадам болаш дар агронома хIара дош. Цар тешал дора бригада хIара къахьегамхо низ, хьнар кхо ца деш, укх шера къахьега лаьрхIа хилара.

Еррига а ши бIаь гектар майда я отделене укх шера коартолаша дIаІоацаргъяр. Шнъ звено я укхаза вIашагIъелла уж балхаш кхоачашдергдолаш. XIанз укх сахьате цар керттера декхар — ма-хулла сихагIа из культура дIайийна балар да. XIаьта уж балхаш укхаза сихдаь дIахьош а да.

— Ялат дIадийнад, аьнна, доалаш дац тха гIулакх, — йоах тракторни бригада бригадира Сапралиев Мусас, — дукха Іунал да цу дIадийнача ялаташта дIакхачийта дезар. Из деррига дика кхетатаду оаха. Иштта дика кхеташ я тха коллектив укх шера тхоашта хьалхашка латтера декхараш доккхий къахьегама толамаш даха тхоай вIаштIехьдаргхиларах а. Цхьабакъда, халонех кхераш цхьа болхло вац тха. TIакккха, сенах шек хила деза тха!

Да а да доккхий декхараш укх шера цар тIанйцараш, Юкъера лаьрхIача 150 центнер коартолаш я, хIара гектара тIара укхаза чуэца лерхIаш, 125 центнер план йолча. Цул совгIа кIа, кен, шекара свеклаш, хьажкIаш, иштта кхьйола культураш 920 гектара тIа дIае а, хIаьта цар хьувкъам соахкарчул дикка боккхагIа хилийта а лерхI. Цудухьа кхетаде хала дац, бригада кулгалхо, берригa кхаш леладераш селла оарцагIбовлара бахьан. Декхараш доккхий а хилча, уж кхоачашдинза даргдац, из мара кхы никъ а бац цига. Аьттув хилба цар лерхIар кхоачашде.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

● *Кхоана—советски Іилман ди*

ТОМСК. ЦIн хеза Іилманхо Кабанов Михаил Всеволодович — физико-математически Іилмай доктор. Сибирски физико-технически института директор, СССР АН член-корреспондентал хержав.

М. В. Кабанов толаме аэрозолей оптикен атмосфера оптически рефракцеи проблемех болх беш ва. Цо гуча а ялкхха овлангара техкай самолеташ Іоховшаяра фордан а додача хин а кемаш дIадигара лаьрхIача лазерни навигационни устройстваш хьаеча шерра пайда ийца лазера снйрдала контраст лораяра эффект. Хьа а кхелла экспериментально техкай атмосфера рефракци яра керда теорн. М. В. Кабанова кулгал а деш вIашагI а елла юкъейоалаяьй фордан кемай борташ тIа болх бара лаьрхIа автоматизированни метеорологически станци.

М. В. Кабанов 130 Іилман балха автор ва Къахьегама ЦIеча Байранха орден еннай цунна.

СУРТА ТIА: Томски университетерча Сибирски физико-математически института директор член-корреспондент М. В. Кабанов (аьрдехьа) физико-математически Іилмай кандидат лабораторе заведующи Г. В. Майер. М. В. Кабанова кулгал а деш, атмосферан лаьттан тIоанаштеи аэрокосмически зондировани яра лаьрхIа лазерах оптически преобразователаш хьаяра балхаш деш да.

В. КАЗАНЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

РЕСПУБЛИКА ІИЛМАН ЛАКХАЛЕНАШ

Вай мехкарча халкъий вахара дерригa доакъош дикагIча оагIорахьа хувцара іохьиг дIайолайир Сийлахьбоккхача Октябро. Кхыча моттигашка санна, Нохч-ГIалгIайчене а дегIааха йолаелар экономика, культура, Іилма. Парте наьха йоакхо еш хилар дар из.

Вайцига хьайийллар Іилман-тохкама учрежденешка. Социализм хьалъеча белгалара моттиг дIалаьцар цар.

Советий Іаьдал даьннача хьалхарча шерашка нийсъеннача халонашка а говзанчаш кIезига хиларга а ца хьежаш, Нохч-ГIалгIайчене хьайийллар Нохчийн ГIалгIайн краеведчески музейш, мехкдаьттa промышленноста Грозненски проектни институт, мехкдаьтта Іилман - тохкама институт (ГрозНИИ), кхыяраш.

Доккха маIан долаш гIулакх дар. 1926-ча шера историн, социологеН, филологеН Нохч-ГIалгIай Іилма-тохкама институт хьаеллар а. Нохчийн гIалгIайн истори, этнографи тохкаш дукха балхаш даьд, хIанз а ду институто. Цу чу хьайийллар аспирантура. TIом хьалехьа Іилман центр а хиннa дIаэттар институт. TIехьагIо цу чу хьайийллар археологе, этнографе, социологе, Іилман атеизма, историе, литература, меттa секторашa, кулгйоазон фондий отдел, иштта кхыяраш. XIанз института библиотека фонде 100 эзар гаргга книжка да.

Укх тIеххьарча массехк шера института болхлоша 8 — 10 кандидатскин шнъ докторски диссертацена защита яьй. Уж ба Х. Туркаев, Х. Хизриев, Х. Акиев, О. Чапанов, Р. Ужахова, Х. Мамаев, Д. Чахкиев кхыбараш. Докторски диссертацеш язъеш ба Іилман болхлой А. Танкиев, Я. Ахмадов, В. Гиреев, кхыбараш.

Іилман балхаш тIа кердадар гучадоаккхаш, пайдане къахьегаш хьабоагIа Іилман кандидаташ — кхалнах М. Каратаева, З. Мадаева, Р. Ужахова, З. Хасбулатова, М. Арсанукаева.

Нохч-ГIалгIай республике таханарча денга Іилмантохкама учрежденешка, вузашка, тайп-тайпарча доакъошка балхаш деш ва 2800 совгIа Іилман болхло. Царех шовзткъеи итт гаргга доктор ва, хIаьта 700 совгIа Іилмай кандидат ва. Цу тайпарча лаккаленашка кхаьчай, дIалаьрхIача цхьан сага ваха-рал кIезигагIа йолча хана, вай республика.

Духхьал вайцига байза ца Іеш, республикан таьнна арахьа а дика бозз Іилмай докторашн профессораш Ш. Алиев, И. Арсаханов, И. Алиреев, Х. Ибрагимов, А. Курбанов, А. Сандов, Х. Мужухоев, кхыбараш.

Грозненерча лакхерча дешара заведеншка къонача говзанчашта кхетам луш а хьехаш а ба вай кхалнах Іилманхой профессораш З. Гойгова, Ф. Оздоева, Іилмай кандидаташ Х. Сандова, М. Каратаева, З. Хамидова, Р. Мамаева, Р. Ахриева, М. Джамбулатова, кхыбараш.

XIаьта тха институто Іалаьмате дуьхьа балхаш арахийцад Нохч-ГIалгIайчен историн, вай республика кхыча къамащщарча бувзамех лаьца. XIанз деш да таханарча вахарах дола тохкама балхаш.

Республикерча Іилман-тохкама институташен вузашен массаза а хьинаре дакъа лоац боккха лоархIам болаш йола Іилман-теоретически Іилман-практически конференцеш вIаштIехьйоахача, чакхйоахача. Масала, 1987 шера вай республике чакхъяьлар Сийлахь-боккхача Октябра хетаяь массехк Іилман конференцн. Уж яр «Донен Къулбаседа Кавказен исторически Іилмай истори», «Болхлой класса историографе проблемаш» яха регионални Ерригросийск и, «Н. Ф. Гикало, А. Д. Шерипов, Г. С. Ахриев — Нохч-ГIалгIайчене Советий Іаьдал оттадара тIехьара къовсамхой» яха республикански Іилман-пропагандистски конференцеш, «Советски литературен Кавказн» яха Ерригсоюзни Іилман конференцн, кхыяраш.

Цу конференцеша мехка Іилманхошта шоайла вIаши юкъарчал доацаш бовза гIо дан ца Іеш, Іилма дегIадоаладе, хьалхашка латташ дола декхараш дикагIа кхетаде гIо дир.

Нохч-ГIалгIайчен Іилманхоша доккхал ду уллув ялача Дагестана, Къулбаседа-XIирий, Черсий-Балкхарой, кхыйолча Къулбаседа Кавказа краяшца, областашца цхьан Іилман а тохкама а балхаш деш, айхха бувзам болаш шоаш хиларах.

Ди тIехьа чIоагIлуш а тоалуш а доагIа Нохч-ГIалгIайчен лакхехьарча дешара заведеней, тохкама институтий СССР Іилман Академе керттерча учрежденешца бувзамаш.

Іилма-тохкама институтий болхлоша, вузий хьехархоша шоай керттера декхар лоархI тохкамен хьехарен балхаш дарал совгIа, партеи правительствен соцамашта хьинаре пропаганда елга, моттигерча партийни, профсоюзни организацеша, паччахьалкхен органаша тIадиллар кхоачашделга. Цу тIехьа тхоай низ хьинари ца кходеш къахьега массаза а кийча да тхо.

Ш. АХМАДОВ,
исторически Іилмай кандидат.

ВАЙ — ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

ДЕНАЛА ШКОЛА ЯЬККХАР

Хургбола бIухой кийчбара хIанзарчоа лерттIа база йолаш яц Назрановски районе № 1 йола Экажевски юкъера школа. Укхаза яц дика тир, спортивни комплекс, тIема - технически кружокаш. тIема гIулакха кхувшбоагIараш тIаозара новкъостал дергдола кхыйола объекташ. Уж кхоачамбоацараш доллаше, укх школас хьалкхеваьв ерригача республике а доккхал де мегаргдолаш вола кхоъ бIухо - интернационалист — Мержоев Тимур, АушевгIар Саламханен Іийсан. Тимурен Саламханен денала гIулакхаш кагирхошта дика довз, хIаьта ЦIеча Седкъа ордена кавалера Аушев Іийсах хIанзарчоа ховш дукха дац.

Малав из запаса бIухо, Аушев Іийса?

Цун биографи массане санна я. Ваьв, граждански тIема шерашка массава а цхьатарра Советски Іаьдал чIоагIдеш, лорадеш майрра моастагIчоа духьалъоттача Экажкъонгий - Юрта. Цу хана деникинцаша ерригa юрт йоагайир, дукхача экажевцаша шоай синош Іодехкар. Цу алан шерашка хинна унзара тIемаш дицденнадац юрта цхьанена, воккхачоа а вIамигачоа а. Цунна дола тешал да Аушев Іийсай а тIем тIа хиннача цун новкъостий а вахар.

1984 шера школа чакх а яьккха, водитела говзал Іомаяр духь из деша отт Назранерча СГПТУ-14. 1985 шера май бетта Советски Эскаре гIулакх де вода.

Ший армейски вахаре Іийсас эггара халагIа лоархI хьалхара денош. Цхьайолча хана хетар халонаш, тIема гIулакх Іомадеш цахаддаш чакхйоаха занятеш ла денали низи тоъаргбац, аьнна. Бакъда, эггара критически минуташка из хьаллоацар ший новкъосташа, Безамца дег тIара доагIача дIайхача дешашца дувц цо Афганистана шийца хала тIемз никъ дIабихьача, тайп-тайпарча къамех болча ший новкъоскъостех — эрсех, узбекех, туркменех, киргизех, таджикех, азербайджанцех. Цар гIулакхаш, цар денал — советски сага, советски бIухочун дикагIйолча оамалех хьадаьннар. ГIулакхашца. хьахьехар цар дай а даьдай а тIема традицешта шоаш тешаме хилар.

Запасе вахачул тIехьагIа а ший новкъосташца бувзам бобац Іийсас: Каст-каста царга наьхеташ язду цо.

ЦIеча Седкъа орден фу даьд, аьнна еннай шийга хаьттача, йист ца хулаш дикка ха яьккхачул тIехьагIа, Іийсас лоацца дийцар (жоп ца делча ше вутаргвоацалга кхетадаь хила дезар-кх цо): «Тха группа Баграм-Кабул яхача маршрутагIа йода цхьа колонна лораеш яр. КIийленна тIаннйсделар тхо, дIаболабелар тIом. Душманий банда йохайир».

Цу тIем тIа майрали денали гойтарах Іийсана елар ЦIеча Седкъа орден. Из цунна дIаелар эскаре гIулакх даь а ваьнна, цIавеначул тIехьагIа.

Афганистане къаьстта дика кхетадир Іийсас патриотизми интернационализми яха дешаш Іалаьмате боккха низ болаш долга, духьал ший къам мара ца лархIар харцахьа долга, кхыча къамех болча нахагара цхьацца дика оамалаш хьчIомае йиш йолга, саг, цу е вокх къамах вар, аьнна, ца лоархIаш, цун дикача, беркатеча гIулакхашка хьежжа лархIа везалга.

Ший армейски вахарах дувцаш Іийсас аьлар:

— Эскар эггара хьалха интернационализмаи денали школа я. Афганистане гIулакх деча хувцаелар са озмал. кхыча тайпара мах бе вьлар хIамай, тIадилла гIулакх, амар кхоачашдара бехкгокхам лакхбелар. Цу хьакъехьа сона даим хьокхам телар командира — лейтенанта Кравчука. Хьаькъал долаш, боккъонца вола командир вар из: Аз а тха взвода берригача салташа а, хьаьвнна валалехьа кхетадора, командир фу ала воалл, цун уйла. Кхераме заданн кхоачашъе цунца ваха кийчча вар моллагIа.

Аушева Іийсас аьннача дешаша хьахьокх мел дукха хIама Іомаду зIамигача саго эскаре гIулакх деча юкъа.

Іийсай шн воша ва эскаре баха ха тIакхоачаш латташ. XIаьта шоай конституционни декхар кхоачашдаь баьннача боккхагIболча вежарашкара — Бесланагареи Іийсагареи дика масал эца йиш йолаш ба уж. Теш со, цар а, ха хьатIаэттача, шоай декхар цIенен тешшамеи кхоачашдергхиларах. XIана аьлча, АушевгIар барахIе а дезалхо хьалкхеваьв Даьхенцара безам чIоагIа болаш, тIадилла гIулакх дизза кхоачашдар, къахьегама тIера хилар керттера лоархIаш.

XIанз Къулбаседа-Кавказски металлургически института механически факультете хьалхарча курсе деша вагIа Аушев Іийса. Массехк шу даьлча специалист хургва цох. Цхьабакъда, массе а хана дагаухаргда цунна. Афганистане ший тIема новкъосташца интернациональни декхар кхоачашдеш даьха денош.

А. МУТАЛИЕВ.

ГРАФИК КХОАЧАШЪЕШ

«Грозненский» совхозе укх деношка чакхдоахаш латт кхашкара балхаш. Шоашта хьалхашка латта декхараш кхета а деш, хIара дIайхача денах пайда эца гIерт механизатораш.

Таханарча денга 3055 гектара тIа макха баькхаб. 1024 гектара тIа дIабийнаб кени горохи, 1078 гектара тIа культиваци яьй.

Шоашкара лакха хьокхамаш гойташ къахьегаш я 1, 2, 3 отделенеш. БIаьстен балхаш дIахьош къаьстта белгал ба Устаров Абу-Хьасан, Нанаев Гелани, Доскуев Хьусейн. Ялат дIадера график кхоачашъеш къахьега гIерт уж.

М. АХИЛЬГОВ.

Нов. Е. П. Павловна
Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума Сийлен
грамота яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча
Совета Президиума

УКАЗ

Партийни, советски органашка дуккхача шерашка беркате болх барах, ваьъ денз 50 шу дизарца дувзаденна Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Павлов** Евгений Петровича — Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожаме Комитета председатела заместителя.

Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь

С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный
1988 шера 9 марте.

Нохч-ГIалгIай АССР
МВД пожарни охрана
Управлене болхлошта
Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума Сийлен
грамота яларах дола

Нохч-ГIалгIай
АССР
Лакхехьарча
Совета
Президиума

УКАЗ

Социалистически доалахьеи гражданий хIамашн цIерах лораеча дуккхача шерашка цIена болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи, Советски пожарни охрана 70 шу дизарца дувзаденна Нохч-ГIалгIай АССР Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Нохч-ГIалгIай АССР МВД пожарни охрана Управлене болхлошта:

Добек - Новаковский Виталий Эдуардовича — чурча служба подполковника.

Зармахаджиева Хозмахмед Абубакаровича — чурча служба воккхагIволча сержанта.

Зулаев Шамхан Саидовича — 4-ча военезнированни пожарни даьхьа кузнец - штамповщика.

Москаленко Александр Ивановича — чурча служба полковника.

Мусаев Нурди — чурча служба воккхагIволча лейтенанта.

Николайчик Виктор Иосифовича — пожарно-технически выставка начальника.

Никулин Вячеслав Сергеевича — чурча служба подполковника.

Стукалин Лев Викторовича — чурча служба воккхагIволча сержанта.

Нохч-ГIалгIай
АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума
председатель
Х. БОКОВ.

Нох.-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь

С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный
1988 шера 9 марте.

Нов. Г. М. Омаровна
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета
Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни органашка дуккхача шерашка беркате болх барах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Омаров** Георгий Магомедовича — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Іилмани дешара заведенейи отдела инструктора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета
Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный,
1988 шера 11 апреле.

«СССР-ерча кооперацех» долча Закона проект ешаш

Юрта боахамерча перестройка кIийле

Грозненски района боахамашта юкъе хьайбай продукци йоаккхача, из паччахьалкхенга йоккача къаьстта дикагIча оагIорахьа белгалъяьнай «Советская Россия», «1-ча Мая», Ленина цIерагIа колхозаш. Цар кхаьнне а тIехкхоачашъяьй шурен дулхи даккхара планаш. Ала деза, соахна доакъар кийчдарен цох бизза пайда эцареи балхаш а цар дика чакхдаьхалгах. Районерча совхозий кулгалхоша, специалисташа, болхлоша во болх бу ала-м валлац со, цхьабакъда, колхозхоша даьхача толамашка кхача царна хIанз а гаьна-м да.

Масала, Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхоша ши кIира хьалха кхоачашйир шуреи дулхи даккхараи паччахьалкхенга дохкараи йола хьалхарча квартала планаш. Соахна укх хана хиннaчунца нийсйича цар 566 центнер шура, 527 центнер дулх дукхагIа даьккхад. Кхы а дикагIа хьокхамаш долаш чакхбаьннаб хьалхара кхо бутт «1 Мая» колхоза коллективо. Цо дулх дохкара кхо план, шура маьхала йоаккхачa ши план совгIа яьй.

Тахан уйла ю вай миштa карагIдаьннад из де яхача хаттара? Шеко йоацаш из дара аьттув беннаб берригача вай юрта боахаме хулаш латтача революционни маIан долча хувцамаша. Къаьстта из гуш да колхозий вахарга хьежача. Дукха ха йоаццаш дерригача советски халкъо ювцаргIолаш араяьннача СССР кооперацех йолча Советски Социалистически республикай Союза Закона проекто къаьгга хьахьокх уж толамаш хьадоагIа хьаст юрта боахаме хулаш латта перестройка йолга. Колхозаш дукхагIа шоай лоIаме хиннай, шоаш шоашта финансировани ярген самоокупаемостаген яьннай уж. Укх тIеххьарча хана шерра юкъейоалаяьча бригаднин дезален подрядо хIанзалца пайда ца эцаш юсаш хинна таронаш гучаяьхай. Нах кхийтта6: дукхагIеи дикагIеи къахьегачо дукхагIа алапи эц. ЦаI да дика вай общество цхьан моттиг сеца лаьттача шерашка санна гIулакх дIадола а даь, тIаккха из «дицде» вай парти дага ца хилар, ше аьннар чакхдаккхара из тIехьа хилар. Цунна дола тешал — вай мехка шерра ювцаш йола СССР кооперацех долча Закона проект. Цох майрра ала йиш я — из мехка юрта боахаме хулаш латтача перестройка правовой кIийле я, аьнна.

Цо яхар кхоачашдеш дIадаха деза вай.

I. ДЗЕИГОВ,
КПСС Грозненски райкома юртбоахама отдела инструктор.

ПЕРЕСТРОЙКА БIУХОЙ ХИЛА

ХАДДАНЗА ТЕРКО Е ЕЗА ДЕШАШ

Республика еррига къахьегама коллективашка санна, Сунженски автотранспортни предприяте коллективе а шерра социалистически яхь яьржай XIX Ерригсоюзни партийни конференцена сийленца накъаяхара. Цу яхье хьадданза шоашкара масал телараш коммунисташ ба.

Перестройка елга укхаза хоалу предприяте моллагIа участок хьайийца. XIаьта эггара хьалхарча даькъе сага фактора лоархIам айбелга хет партийни организацена керттера декхар. Цо дика кхетаду перестройка хьаер нах болга. Цудухьа администрацеца цхьана боахама, доал деча политически, экономически даькъе кхетам балара тIаберзабаь болх овлангара денз тоабара дукхагIа беркам тIаухийт АТП партбюрос а. Цу кердача формашка довлалехьа коллективе организаторски а политико-кхетама а болх чакхбаькхар коммунисташа. Массе участкашка чакхъяьхар хьайийлла партийни собранеш. Цига белгалъяьхар кердача хьалашка болх бара йола керттера мероприятеш.

Цул совгIа, бригадашта кулгалделга аттача даккхара администрацен партбюросн структурни подразделенешка цхьадола хувцамаш дир. Иштта, нагахьа санна водителий шиъ мара бригада хиннаеце, укх шера 6 бригада вIашагIъеллай, вешта аьлча, хIара бригаде автомашинаши нахи кIезигагIа хургбола гIулакх вIаштIехьдаькхар. Фу пайда белар цо? Из бахьанца хIара бригада йиззача хозрасчета тIа якха вIаштIехьдаьлар, хIаьта къахьегама мах бе даьлар боахама доалдара кердача хьисапе.

Предприяте балха лостам телача къахьегамхоша шерра дакъалоацаргдола партийнин профсоюзнин еррига гача бригадашка (хIаьта уж тха 7 я, 6 водителех латташ, цаI ремонтнин) советаш вIашагIъехкар. 9 феврале еррига коллектива къахьегама совет хержар. Демократизаци елга дIахо чоагI а деш, цо партбюроца цхьана юкъерча звенон болхлошта кулгалдара массехк сага кандидатура оттаяьй коллектива юкъарча собране хоржаргIолаш.

Иштта, гаража начальники производства начальники харжара кийчо еш я АТП. Уж хоржамаш хургдола денош а белгалдаьхад — 22, 26 апрель.

Техникана ремонт еча вIашагIъелла я цхьа комплексни бригада. Кердача хьисапе къахьегаш яьккхача хано къаьгга хьагойтад еррига коллектива болх ритмично дIабодалга, дукхагIча даькъе ремонтни службах тийша долга. Цхьабакъда, укхаза тха деррига а дика да аьлча, харц хургдар. Къаьст-къаьстача болхлоша производственни дисциплина телхаеш моттигаш нийсъелар. Из бахьанце балхара дIабаха бийзар слесараш Неволин, Статейкин, водителаш Балаев, Дадаев, кхыбараш. Цудухьа хIанз тешшаме ала йиш я цу тайпара болхлой мугIараш «цIендарах» доккха беркат даьннад, аьнна. Таханарча дийнахьа прогулаш елга 70 процент кIезигденнад, морально - психологически хьал тоаденнад коллективе. Цо таро хилийтар шийтталагIча пятилетка шоллагIа шу дикача хьокхамашца чакхдаккха. Духхьал 1987 шера 1 миллион 50 эзар сом пайда тIабера тхона. Мовхьаш дIа-хьа кхахьара план 157 процент кхоачашйир, заданел дикка дукхагIа пассажираш дIа-хьа бигар легковой таксешца. XIаьта къахьегама овсарле лурчагIчул планал совгIа лакхъяннай 6 процент.

Уж толамаш доахача яьржа хиннача социалистически яхье 1987 шера котъяьлар мовхьаш дIа-хьа кхухьача водителий бригада. Цун кулгалхо ва КПСС член В. Муртазов. Цул дукха тIехьа ца юсаш къахьийгар таксистий бригадо а. Оаха доккхал ду производстве хьалхалаттарех, водителех - коммунистех, производства ветеранех Ш. Шатаевх, К. Галаевх, А. Арчаковх, А. Джамалдаевх, М. Звягинцевх, М. Урусхановх, кхыбарех. Цунца цхьана белгал ца даьккхача нийса хургдацар боахама доал дара кердача хьалашка болх беча хана ремонтни болхлоша доаха толамаш а. Царех ба Х. Хакиев, Б. Израилов, В. Радионов, А. Конев.

КарагIдаьнна гIулакхаш чIоагIдара, къахьегама творчество дIахо а degIайоалаяра администраце партийни, профсоюзни организацешца цхьана дIабахача кхаь бетта итогаш ювцаш собранеш чакхъяьхай, дIахо йодача хана де дезараш белгалдаьхад, XIX Ерригсоюзни партийни конференце сийна керда социалистически декхараш тIанйцад. Коллективерча хIара члена, хIара бригада, предприяте бIарчча коллективо тIанйцад уж.

Укх шера дIабахача 3 бетта балха итогаша тешал ду тхо нийсача новкъа хилара, хьалхашка латта декхараш коллективо дизза кхетаделга. 1988 шера 3 бетта 300 эзар сом гаргга цIена пайда хиннаб предприятена, ши план кхоачашъяьй мовхьаш дIа-хьа кхухьача колонна, 112 процент план кхоачашъяьй таксистий бригадо. Таханарча дийнахьа Муртазов керте латта мовхьаш дIа-хьа кхухьача водителий бригада май бетта тIеххьарча деной чотагIа болх бу. Иштта дика толамаш даьхад автобусаш тIа болх беча номер 4 йолча колонна водителаша а. Цунна керте латт предприяте ветеран А. Березовский.

КарагIдаьннарех дувцача хана белгалдаккха деза перестройка еча де дезаш хIанз а духха хIамаш долга. Царех да: дисциплина чIоагIъелга, производствана доал деча йизза демократизаци юкъейоалаелга, наьха социально-бытовой хьалаш тоаделга. Уж дешаш партийни организацe, еррига къахьегама коллектива хадданза теркама кIалха лоаттаде дезаш да.

В. ПОПОВ,
Сунженски автотранспортни предприяте партбюро секретарь.

РАДИКАЛЬНИ РЕФОРМА НАЬКЪАГIА

1988 шера цхьоалагIча квартале республика экономически социальнии дегIайоалаяра паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех

I. ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА ЮКЪАРА ЭКОНОМИЧЕСКИ ХЬОКХАМАШ

Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша парте XXVII съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш практически кхоачашъеш 1988 шера 1-ча квартала дIахо общественни производства дегIайоалаелга, цун эффективность лакхъелга Iалашдаьд.

ЛеррагIа кхоачашъяьй радикальни экономически реформа, юкъехкийлай керда боахама механизм. Наьха хьалтаро тоаеннай.

Промышленносте продукци хьаяра боарамаш, къахьегама овсарле лакхъеннай, агропромышленни секторе дулх, шура дукхагIа йоакхх, хьайбай продуктивность лакхъеннай.

Машиннаькъа транспортаца мовхьаш дIа-хьа кхахьара боарамаш дегIадаьхкад, доалдара структура, боахамий формаш методаши эргаяьхай.

Цунца цхьана, 1988 шера I-ча квартала итогаша хьахьокх радикальни экономически реформе кхоачашъеча халкъа боахама цхьадолча доакъоша гучадалийта тIехьадисар эшаде мегадоацилга.

Производства болх юкъагIбувлаш, промышленни предприятей дикка дукхагIдолча дакъо продукцена поставкаш яра договорни декхараш кхоачаш ца деш моттигаш нийсъеннай. Дуккха объекташ хьалъяра нормативни хаташ телхаяьй, материальни ресурсаш йоаяьй, йоагIачул дукхагIа дIаахнийтай. Дуккхача предприятей, организацей финансовни хьал хIанз а во да. Баха нах лакха дикал йолча товаращца, гIулакхашца биззача боараме Iалашбаьбац.

1988 ШЕРА I-ча КВАРТАЛЕ РЕСПУБЛИКА ЭКОНОМИЧЕСКИИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГIАКХУВЛАРА КЕРТТЕРА ХЬОКХАМАШ ДЕГIАДАХКАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:

	1988 ш. I кв. процентаца 1987 ш. I кв. нийсъича.
Промышленносте продукци	102,6
Халкъа боахама эша товараш хьадар	115,3
Промышленностера къахьегама овсарле	101,7
Дулх дакхар	117
Шура яккхар	102
Машиннаькъа транспортаца мовхьаш дIа-са дахьара боарам	102.3
Бувзама гIулакхаш дар	107,2
Болхлойн гIулакхерча наьхеи дуккал	101,7
Паччахьалкхенен кооперативнин торговле розничнин товарооборот	99,9
Бахача наха маьхах гIулакхаш дара боарам	107

Дуккхача предприятешка договорагIа продукцена поставкаш яра дисциплина лакхъеннай. БIарча хьанийца промышленносте продукци дIа ца йохийташ йитара боарам 1987 шера 1-ча кварталаца нийсбича 4,8 млн. сом кIезигбеннаб.

ДикагIча темпашца дегIаихай машиностроени, металлообработка — цига продукци 7,2 процент тIакхийттай, яйгача промышленносте — 20,8 процент, кхачан — 12,5 процент.

II. ОБЩЕСТВЕННИ ПРОИЗВОДСТВАНА ИНТЕНСИФИКАЦИ ЯР

Iилма-технически прогресс. Болх беш йола предприятеш технически Iалашъярген реконструкци ярген паччахьалкхен капитальни вложеней фондашкара 16,1 млн. сом дIадахийтад.

Дикка дукхагIа балхаш даьд машиностроене, мехкдаьттa чакздоаккхача, иштта цхьадолча кхыча доакъошка.

Кара а ерзаяь, арахеца йолаяьй 90 совгIа тайпара керда продукци, цу даькъе халкъа боахаме эшача товарий 82 тайпа. Юкъейоалаяьй керда 23 прогрессивни технологически процесс, царех 4 ресурсаш кхоеш я.

Юкъейоалаяьй комплексно механизированни а автоматически а оборудоване 14 единица.

ГIишлош еча дIахо юкъейоалаяьй монолитни аьшкбетонах сооруженеш хьаяра прогрессивни способаш, оборудованена а конструкцешта а монтаж яра йола комплексно-блочни метод.

Иштта пайда нийбаьб аьшкбетонни изделейн, конструкцейн дикала тIехьа тIахьожам лоаттабара йолча методех.

Цунца цхьана прогрессивни машинаш, оборудоване приборашь, технологи кхоачамболаш юкъенхийла яц. Iилма, техника дегIакхувлара задани кхоачашдечара тIехьадисар дIадаьккхадац.

Къахьегама овсарле лакхъяра йолча лоархIамерча резерве — кулг кара деча балхашта механизаци елга сихдеча, гIишлон техникаг пайда нийбелга тоадеча хоалуш хувцамаш хиннадац. Мовхьаш кхухьа автомобилаш доагора металла газаца болх барга яхара гIулакх мела кхоачашлу.

Продукце дикал. Паччахьалкхен приемкас технологически дисциплина лораяра, продукце дикал тоаяра тIехьара бехкгокхам лакхбаьб.

Паччахьалкхен приемка йиъ предприяте потребителашка дIайохийташ йола 1,9 млн. сома маьха во продукцена никъ бийхкаб, цкъаза дIахьокхаше дIа ца эцаш, йоагIаш йола обработка е аьнна юхаяйтай ерригача продукцех 3,8 процент. Кхы мегаргIоацаш лаьрхIай 21 эзар сома маьха продукци.

Лакхерча категоре продукце удельни дозал бIарччача республика промышленносте гIолла продукце юкъарча боараме массехказа лакхденнад, хIаьта хIанз из 1987 шера 1-ча квартала 7,7 процента хиннача, хIанз 9,8 процент хул. Яйгача, кхачан промышленноста предприятеша хIанз а тIехьа торговле дIаухийта дикка дукхагIа йола продукци лохерча боараме я.

Производственни потенциалах пайда эцар. Производстваш шин, кхаь сменни балха режимага йоахаш латт.

Балха сменность лакхъяра бахьан долаш мукъа дувлача производственни майдаш тIа керда прогрессивни оборудовани дIаувттаю халкъа боахама эша товараш дукхагIа арахецар духьа.

Цхьайолча, ший тайпара лакха къахьегама овсарле йолчен маьха еза йолчен техникага болх байтар массехказа лакхденнад, бакъда, бIарча хьанийца металла обработка еш йолча оборудованех пайда эцалга практически тоаеннадац. Юха юкъехкувла мощносташ караерзаеча долаш дола кхоачамбоацараш хIанз а дIадаьхадац.

Къахьегама ресурсех пайда нийбар. Производственни доакъошка — промышленносте, юрта боахаме, гIишлош еча, транспорте болх беш болча нахах цхьабараш кIезигбеш, мукъабоахаш моттигаш хиннай. Керттерча даькъе уж бахача наха гIулакх дара сфере дIахьожабир. Доалдара аппарата болхлой кIезигбелга, промышленносте, гIишлош еча, юрта боахаме къахьегам вIаштIехьбаккхара йола прогрессивни формаш дIайоаржаелга чакхдаьхад.

ДегIанхай кооперативнин индивидуальнин балха сфера. Квартал чакхйоалаш кооперативашка болх беш 704 саг вар, хIаьта шу долалуш уж 343 саг мара вацар. 1988 шера I-ча квартале цар 1397 эзар сома маьха продукци ехкай, гIулакхаш даьд.

Шерлуш латт производствана доалдечара демократизаце процесс. ДукхагIбола предприятей, организацей, боахамий кулгалхой къахьегама коллективаш хорж.

Боахама механизм эргаяккхар. КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенешка хьежжа экономика доалдеча овлангара перестройка яра мероприятеш чакхъяьлхай.

ДIаяхача квартале йиззача боахама расчетеи шоаш шоашта финансировани ярен хьале болх баьб ерригача промышленни продукцех 80 процент арахецаш йола промышленноста 98 объединенейн, предприятейн.

Шоаш шоашта финансировани яра хьале болх баьча предприятеша болхлой, кIезигбеш, къахьегама овсарле лакхъю, хIаьта цунца рационально пайда эц къахьегама ресурсех.

Цунца цхьана, боахамий кердача механизма совленех биззача боараме пайда эца вIаштIехьдаьннадац. Кердача хьалашка болх беча предприятеех дукхагIчар потребителашта товараш лоаттадара декхараш биззача боараме кхоачашдаьдац. БIарча хьанийача йиззача боахамий расчета хьале болх баьча промышленни предприятеша 1988 шера I-ча квартала пайда бара план кхоачашъяьйц. ДукхагIа теркам тIаоза беза материально-технически Iалашо яра гIулакха.

III. МАТЕРИАЛЬНИ ПРОИЗВОДСТВО ДЕГIАЙОАЛАЯР

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

1988 шера I-ча квартале бIарча промышленносте паччахьалкхен заказага хьежжаи потребителашца даьча договорагIа духхьала вIаши даьча бувзамегIеи продукцена поставкаш яра договорни декхараш 1987 шера I-ча квартала 97,2 процент хиннача, хIанз 98,2 процент кхоачашдаьд. Шоай декхарех лоархIаянзар 14,5 процент объединенеши предприятеши.

Промышленни продукци тIакхетар дIадахача шера январь — мартаца нийсдича 2,6 процент хул, къахьегама овсарле 1,7 процент лакхъеннай.

1988 ШЕРА ЦХЬОАЛАГIЧА КВАРТАЛЕ ПРОДУКЦЕНА ПОСТАВКАШ ЯРА ДОГОВОРНИ ДЕКХАРАШ, ПАЙДА БАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР, ПРОДУКЦЕ (БАЛХИЙ, ГIУЛАКХИЙ) БОАРАМ ДЕГIАБАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:

	План кхоачашъяра процент	ДIа ца луш йисса продукци млн. сом	Договорни декхараш кхоачашдар: Декхараш кхоачашъ ца даьраш %	Къахьегама овсарле %	Фактически дегIадаьр темпаш: Продукци боарам маьхашца нийсбича
Ерригача республике гIолла	98,2	8,6	14,5	101,7	102,6
Союзни доалахьара промышленность	98,1	6,9	37,5	102,7	100,3
Республикански доалахьара промышленность	98,5	1,7	7,5	105,0	111,0
цу даькъе: НГIАССР Министрий Совета доалахьара промышленность	99,0	0,2	8,3	98,6	116,7

Машиностроительни министерствай предприятешка структурен продукце ассортиментеи эргаяккхара, лакха эффективни изделеш караерзаяра, уж арахецилга шердара хьакъехьа мероприятеш чакхъяьхай.

ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ЗАКАЗАГА ХЬЕЖЖАИ ПОТРЕБИТЕЛАЩЦА ДАЬЧА ДОГОВОРАГIА ДУХХЬАЛА ВIАШИ ДАЬЧА БУВЗАМЕГIЕИ ПРОДУКЦЕНА ПОСТАВКАШ ЯРА ДОГОВОРНИ ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАР, КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯЛАР, ПРОДУКЦЕ БОАРАМ ДЕГIАБАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:

	ДегIаахара фактически темпаш: Продукцена поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдар	Къахьегама овсарле	Продукце (балхий, деца гIулакхий) боарам.
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	98,3	74,7	98,5
Ленина орден лепаю «Грознефть» производственни объединени	100	104,6	95,6
«Грознефтемаш» завод	100	101,3	101,5
Карабулакски химически реагентий завод	78,5	87,9	103,5
Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	100	105,9	96,8
Грозненски «Нефтехимзапчасть» завод	100	98,7	110,9
Гудермесски «Нефтехимзапчасть» завод	100	115,4	131,8
«Красный молот» завод	99,5	117,3	111,5
«Оргтехника» яха Грозненски производственни объединени	100	111,9	111,1
НПО «Промавтоматика» опытни завод	100	121,7	126,5
«Пищемаш» завод	83	76,2	72,4
«Электроинструмент» завод	95,4	132,9	142,5
«Трансмаш» завод	100	82,2	83
Электромеханически завод	100	92,9	102,3
Гудермесски медицински инструментий завод	95,2	110,8	106,1
Биохимически завод	93,3	118,2	110,5
«Терек» яха Нохч-ГIалгIай производственни дахчан хIамаш ю объединени	100	104,5	103,2
«Союзавтоматстром» опытно-экспериментальни завод	100	109,2	100,9
Электроремонтни завод	100	103,7	120,7
Цементни завод	100	110,9	105,1
«Стройиндустрия» объединени	96,6	98,4	97,5
Карьероуправлени	100	116,6	123,4
Грозненски ремонтно-механически предприяти	100	94,3	87,3
«Аргунводпром» производственни объединени	96	96,2	101,2
«Чеченингушводстрой»	100	100,4	98,5
Аргунски аьшкбетонни конструкцей завод	100	101,8	100,7
Хьун боахама министерство			
«Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завод	100	98,5	96,2
Назрановски трикотажни фабрика	100	107,1	112,4
Производственни швейни объединени	100	106,3	108,8
Грозненски йога гIирс бу фабрика	100	130	121,4
Маьхпродуктай управлени	100	96,7	101,3
Грозненски экспериментально-механически завод	100	104,1	106,3
Маьхх йоттанен макаронни промышленноста управлени	100	111,8	108,2
«Чеченингушстройматериалы» производственни объединени	95,3	93,9	95,7
Моттигерча промышленноста министерство	100	106,5	127,8

1988 шера I-ча квартале продукцена поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдаьд г. Грознерча Октябрьски, Надтеречни, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Ножай-Юртовски, Советски, Веденски районни промышленни предприятеша.

Сунженски, Шалински, Назрановски, Заводской районни промышленноста продукцена поставкаш яра декхараш.

Республика хIара ворхIлагIча предприяте договорни дисциплина телхаьй.

Продукце лоархIамегIдола тайпаш хьадар хьахьокх укх даннеша:

	1988 шера I кв. хьадаьр	План кхоачашъяра процент	1988 ш. I кв. проценташ. ца 1987 ш. I кв. нийсъича
Электрознерги, миллион киловатт сахьат	858	—	99,1
Газ, миллион кубически метр	417	109,4	97
Ацетон, эзар тонн	13,5	99,5	99,3
Фенолаш, эзар тонн	20,9	100,6	101,8
Мехкдаьтта аппаратура млн. сом.	2,3	97,2	133
Кхачан промышленноста лаьрхIа технологически оборудовани, цун запасной оатхалаши — млн. сом.	3,1	75,7	84,5
Механизировани гIишлон-монтажни инструмент, эзар	116,4	86,2	141,4
Цергаш йола макхаш, эзар	167	90,3	90,3
Тракторни прицепаш, эзар	3,5	91,9	79
Трансформаторни подстанцеш,	388	100,0	100,3
Электрофотографически аппараташ,	359	99,2	55
Хьу хьаараозар (колхозаш кийчъяьр а йоацаш), эзар кубически метр	21,9	99,5	91,3
цу даькъе:			
гIулакхага йода хьу, эзар кубически метр	15,7	96,1	91,8
Хьерх хьенха хьу, эзар куб. метр	10,1	86,3	100
ГIишлон кирпишк — млн. шт. условни кирпишк	38,8	91,1	91,1
Цемент, эзар тонн	156,5	102,3	102,3
ВIашагIхетта аьшкбетонни конструкцеши, оатхалашн (эзар кубически метр)	58,6	103,2	103,4

1988 шера I-ча квартале паччахьалкхен заказал тIех канденсат йолаш 30 эзар тонн мехкдаьтта, 36 млн. кубически метр газ яьккхай. Иштта 117 тонн полиэтилен, 127 тонн фенол. Коача газ, доагаду мазут, автоматизаце средствашн царна лаьрхIа оатхалаши, медтехника изделеш арахецара паччахьалкхен заказаш кхоачашдаьд.

Цунна цхьана лаьрхIача боарамашка лоаладаь болат, мехкдаьттапромыслови, геологоразведочни оборудовани, бутилови, изобутилови спирт, В-12 яха ялата витамин арахецалга Iалашдаьдац.

ЛаьрхIачул кIезигагIа арахийцад ацетон, тракторни прицепаш, механизированни гIишлон монтажни инструмент.

Халкъа боахама эша, кхачан доаца товараш арахецара план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

	1988 ш. I квартале хьадаьр	План кхоачашъяра процент	1988 шера эц проценташ. ца 1987 шера I кв. нийсъ-ича
Радиоприемни устройстваш, эзар штук	76,7	94,7	114,9
Мебель (рознични маьхех) млн. сом	8,3	96,9	162,5
Аьшка пхьегIаш, тонн	14	40	200
Аьшка мингеш, эзар	6	100	100
Бытови химе товараш, млн. сом	3,7	100,4	81,5
Аьшнан ловзоргаш (рознични ча маьхех), эзар сом	35	87,5	7-зза
Пластмассови ловзоргаш рознични маьхех) эзар сом	80	112,7	108,1
ЯЙГАЧА ПРОМЫШЛЕННОСТА ИЗДЕЛЕШ			
Швейни изделеш, млн. сом	3,4	96,4	101,7
Чухьа дувхаду барзкъаш, эзар	2,5	100,1	115,4
ТIехьнахьа дувхаду барзкъаш, эзар	171	104,3	126,7
Пазаташ-наскеш, эзар пар	106	2,9-зза	126,2
Кога гIирс — млн. пар	660	105,9	111,1

Укх шера цхьоалагIча квартале тайп-тайпарча маьхех халкъа эша товараш (корта бохабу маларех доаккхар а доацаш) 119,4 миллион сома маьха хьадаьд.

Январь-марте халкъа боахаме эша товараш хьадара юкъара боарама заданц 103,8 процент кхоачашъяьй, уж арахецалга дIадахача шера укх ханаца нийсдича 15,3 процент дегIаденнад. Цунца цхьана хьалхашка оттадаьча заданех лоархIаянзар: «Грознефтеоргсинтез» производственни объединени, заводаш: «Красный молот», «Пищемаш», «Электроинструмент», «Стройиндустрия» яха производственни объединени.

Яйгача промышленноста товараш дIадахача шераца нийсдича дукхагIа арахийцад. Цхьабакъда дуккхача изделей ассортименти дикали наха дIадехарашка хьежжа яц.

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ЯР

ЦхьоалагIча квартале 19,4 млн. сома маьха керттера фондаш юкъейоалаяьй, цох плана 19 процент хул. Караерзаяьй 55,6 млн. сом паччахьалкхен капитальни вложенешн 20,7 млн. сом предприятей фонди.

1988 шера цхьоалагIча квартале подрядни балхий план 94 процент кхоачашъяьй. Подрядни гIишлон-монтажни организацеша 1987 шера I-ча кварталаца нийсдича 16 процент кIезигагIа болх баьб.

Керттерча подрядни организацеша шоай кизашца даьча подрядни балхий план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

	1988 шера I кв. план (млн. сом)	План кхоачашъяр процент
Нохч-ГIалгIай гIишлон управлени	12,2	71
«Грозтрубопроводстрой»	4,6	108
«Чечингушводстрой» гIишлон управлени	5,8	103
НГIАССР Минводхоза подрядни организацеш	1,4	116
«Чечингражданстрой» трест	3,2	100,4
«Чечингагропромстрой» объединени	7,9	100

1988 шера I-ча квартале подрядни балхаш дара планах лоархIа ца еш йиссай кхоалагIа дакъа гIишлон-монтажни организацеш. ГIишлош еча хьалха санна средстваш дуккхача объекташта дIа-хьа а екъаш йоаю. Укхаза 62 гIишлон организаци коллективни подрядагIа болх беш я.

Боахамий способах деча балхий боарамаш мела дегIаух, уж 1988 шера I-ча квартале 1,7 млн. сома маьха, е шера планах 9 процент мара даьдац.

(Инстедоалар хургда).

Нохч-ГIалгIайчен радио~ 60 шу дузаш

Къамаьл ду Грознера...

Кховзткъа шу дизад Нохч-ГIалгIайчен радио болх бе йолаеннa. «Къамаьл ду Грознера!» яха дешаш эггара хьалха хьахезад эзари нийсбIаьи ткъаьи бархIлагIча шера, вурийтталагIча апреле. Цхьа сахьат гаргга ха мара дIалацацар цу хана радио гIолла деча къамаьлаша. Моттигерча вахарах йола лоацца хроникеи газетий обзораши мара яцар дIаешаш хиннараш.

Эзари нийсбIаьи ткъаьи иттлагIча шера денз дIадоладир Нохч-ГIалгIайчен юрташта радиофикаци яра балхаш. Эггара хьалхара радиоузел дIаоттайир Урус-Мартане. 1937 шера болх беш яр ткъаьи бархI радиоузел, царех аханел совгIа яраш юртий районашка а йолаш.

Социализм хьалъеча дерригача шерашка боахам а культура а дегIайоалаяра лоархIаме декхараш кхоачашдеча областной партийни организацена дика гIо-новкъостал даьд радиос. Радиопередачай керттера темаш масса хана а къахьегам, саг, социалистически яхь, керда вахар хьалдара новкъарленаш ераш фуд дувцаш хиннай. Радиопередачашка хестабаьб хьалхарча пятилеткай къахьегама толамаш даьхараш. Царех очеркаш, корреспонденцеш язъяьй, уж стихашца а иллешца а хестабаьб.

Боккха лоархIам болаш хиннай радио Сийлахь - боккхача Даьмехка тIема шерашка. Цо хIара денна дувцар дуккхача адамий турпалленах, фронтерча а тылерча а патриотизма боккхача низах.

Лирача моастагIчунцара — немецко - фашистски ординташца эгIазал денгара денга совйоахар дунен тIа цIи хезача Левитана оазо. Къаьстта теркам тIаозаш дар фронтера хьаухаш а фронте дIаухаш а дола письмош. Еррига а радиожанраш тIаерзаяь яр фронта, къиза моастагIа эшавара. Партийни организацеша шерра пайда эцар радиох «Еррига фронта, еррига а котало яккхара!» яха керттера декхар кхоачашдара.

Иштта боккхача лоархIамера декхараш дар бохабаь халкъа боахам юхаметтаоттабеча а тIом дIабаьннaчул тIехьагIарча пятилеткашка а радиос кхоачашдаьраш.

Областной партийни организаце хадданза йоакхо яьй республикански радиовещани тоаеш эргаяхара, передачай ндейни а художественни а боарам айбара, радиожурналистий профессиональни говзал лакхъяра.

ДIадахача кховзткъа шера Нохч-ГIалгIайчене дикка дегIаенай радио. Болх беш я дика низ бола РВ-23 яха радиостанци. Типови проектах хьалдаьча радиоцIеношка, болх беш я керда аппаратура, шийга хьожаш тIехдика говзал йола специалисташ а болаш. Передачаш ю шин программагIа, эрсийн, нохчийн, гIалгIайн метташка ден-буси цхьайтта сахьата. КIезнга я, кхыметтел гаьнарча лоамашка а тIехьа, радио дIа ца кхоачаш йола моттигаш.

Радиоца цхьана республике шерра яьржай телевизионни вещани а. Наьха вахаре шийна йоагIа моттиг йинзза дIалаьцай цо. Шин программах дIахьош я телевизионни вещани. Болх беш я хIанзарча оборудованеца кийчъяь телевизионни центр, дIа-юха кхулвлаш йола телевизионни станци. Езткъеи итт процент гаргга бахаш бола нах хьеж телевизионни передачашка. Наггахьа мара нийслаш хIанз кIай-Iаьржа бесаш хьагойтача телевизорех пайда эцаш бараш. ХIара цIагIа хIана яц аьнна бос бола телевизораш я.

Радиопередачаш сакъердамегIа а хулийт, цар чулоацам лакх а бу Коммунистически парте съездий а, паччахьалкхен а, правительствен а документаша, советски наьха вахар тоадара хьакъехьарча а машар чIоагIбара хьакъехьарча документаша.

Еррригача советски адамий вахар эргадувла доладелар. КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленум хиннaчул тIехьагIа.

Советски паччахьалкхен а еррригача Советски наьха а вахаре доккха хIама хилар КПСС XXVII-ча съездах, цо тIаийцача исторически документех. Советски халкъо гуш бола гIа баькхаб перестройка новкъа, вахаре бокъонца йола революционни эргалонаш яра новкъа. Советски общества вахара юкъе шерра моттиг дIалоацаш я демократизаци, гласность, керда экономически реформаш, боахам дегIабоалабара дикагIа дола наькъаш. Радиожурналисташа шоай еррига кхоллама таронаш оарцагIъяьха кхаьег парте съезда а цул тIехьагIа хиннача КПСС Центральни Комитета Пленумий а решенеш вахаре кхоачашъяра. Махулла бIаьхегIа хилийта гIерт микрофонни материалий чулоацам, эргаяха гIерт передачай формаш. Масса хана а болх беш я радиоцIеношка рабселькорий школа, хадданза шерръю штате боацача авторий актив, методически гIо-новкъостал ду районни радиовещане болхлошта. Хадданза ек эфире штате боацача авторий письмоех оттаяь передачаш. Рабселькорий письмоша тхона новкъостал ду вахар кIоаргагIа довза, лоархIамегIа а хьалхагIа кхоачашде а деза декхараш ший ханнахьа кхетаде, радиопередачай программа эргайоахаш тоае.

Вай лакхе белгалдаькхача бесса, микрофонни материалашта юкъе керттера моттиг дIалоац къахьегамо, къахьегача сага сийлено, къахьегама коллективай вахаро, советски къамашта юкъерча доттагIлено, наьха вахара хьашташ Iалашдеча сфера предприятей балхо, наьха вахарца нийслуш долча кхоачамбоацараша. Дукха я радио программа юкъе лоархIамегIарча передачай рубрикаш а цIераш а.

Халкъа боахама а культура а доакъошта йолча редакцеша, хIаьта иштта партийни вахареи пропагандаи редакце кийчъю хьалххе а денз уттаяьча квартальни тематическии планаш тIа белгалъяьха передачаш. Халкъа боахама редакцеша — промышленностеи транспортеи, юрта боахамеи редакцеша тайп-тайпарча жанрашца довзийт производственни предприятей вахар, цар балха опыт, карагIдаьннараш, перестройка даькъе цар дераш. Эфире ек «Пятилетка правофлангови бараш», «Болхлочоа хетар», «Къахьегамо доаккх сага сий», «Социалистически яхье хьалхалаттараш», «Качество — предприяте балха кизга», «Юрта вахар», «Кийчон линейна тIа», «Доакъар, цIаьхха а доакъар», «Юртара соцкультбыт, мишташ хьогI», «Халкъа тIахьожам гIулакх деш ба», иштта кхыйола темаш.

Партийни вахарен пропагандан редакцеша керттерча даькъе терко ю юххьанцарча партийни организацей организационно - политически а идеологически а балха. ХIанзарча перестройка замах лоархIамера декхараш кхоачашде декхарийла йолча юххьанцарча партийни организацей а хIаьта иштта партийни комитетий а дикагIа йола балха опыт хьагойт редакцеша.

ЛаьрххIа терко еш кийчъю редакцеша советски халкъашта юкъерча интернационални доттагIалах йола передачаш. «Интернационализм — вай вахара закон», «Барттайнача дезале», КИД оалаш йола интернационални доттагIлен клуб яхача а иштта кхыча а передачашка дувц дохаргдоацача тIехь-тIехьагIа чIоагIлуча къамий доттагIленах. Цу тайпара передачаш дукхагIча даькъе къахьегама коллективашкара масалаш юкъе долаш хул.

Иоккха моттиг дIалоац радиопрограмма юкъе патриотизмах йолча передачаша. ХIара бетта кхаь меттала эфире ек «Патриот» яха передача. Уж кийчъю литературно - драматически редакцеша. Кагирхоштен дешархоштен лаьрхIа передачаш кийчъеча редакцеша дукхача хана денз хьаяьь «Хьона Даьхе, салтечун дог!» яха радиоладувгIархошта езаенна передача.

КIезига моттигаш дIалацац хIара кIиран уттаеча программашта юкъе атеизмах йолча, вахаре нийслуш дола тайп-тайпара кхоачамбоацараш дIадахара хетаяьча передачаша. Уж ек «Атеист», «Перестройка: публициста гучча бесса», «Сатирически микрофон», «Саг, общество, закон» яхача а иштта кхыча а рубрикашта кIалха. Иоккха моттиг дIалоац микрофонни материалашта юкъе тайп-тайпарча темаех йолча къонача тIехьенна коммунистически кхетам балара хетаяьча литературно-драматически а кагирхоштен беранштеи лаьрхIа йолча а передачаша.

ХIара передача, радио гIолла деш дола хIара къамаьл тIадерзадаь да пятилетка дехкараш ханал хьалха кхоачашдара, парте XXVII-ча съезда исторически решенеш лерттIа кхоачашъяра, хургIойлча ткъестлагIча Еррригсоюзни партийни конференцена сийленца накъадахара.

Нохч - ГIалгIайчен радио кховзткъа шу дизар белгалдоаккхаш цIераш яха йоагIа хьаьнала а сийленца а дуккха хьалха денз къахьийгача радиожурналистий: Адуев Мамеда, Шамилев Iандарбека, Айсханов Шамсуддина, Ведзижев Идриса, Ведзижев Ахьмада, Нагапетьяна Вагана, Мамакаев Iарбе, Жимаринский Олега, Тимофеев Кирилла, Железняк Александра. Кунимов Александра Шамилева Хьавай, Попов Петра, Ахмадов Iумара, Сандов Ахьмада, Шипулина Иринай, Тасуев Султана, Тебоев Тухана, иштта кхыбарий.

ХЬ. ГАЛАЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР Гостелерадио воккхагIа вола редактор.